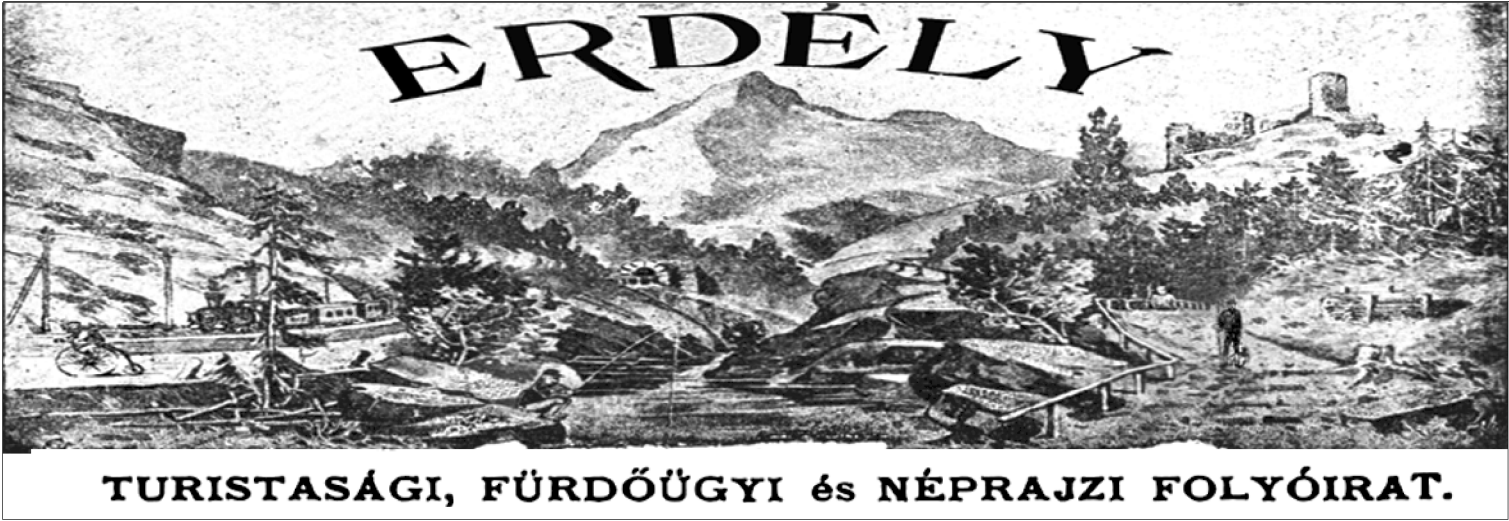

Erdély
ALAPÍTVÁ 1892-BEN

Új sorozat, 75. szám
2015/2.
Megjelenik havonta

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület
– Kolozsvár 1891 Értesítője

Szerkesztők:
Tóthpál Tamás
(tothpaltamas@gmail.com)
Pál Gyöngyi

Barlangok hazája a Sebes-Körös völgyében

PÁL GYÖNGYI

A Bihar- és a Vlegyász-hegységek „árnyékában” meghúzódó Királyerdő-hegység varázslatos látványosságokat tartogat a természetkedvelők számára. Északi peremén alakította ki a Sebes-Körös vadregényes, kanyargós, festőién szép szurdokvölgyét. Itt található a Vársonkolyosi-, és Révi-szoros, ahol a víz áttörte a Bihar hegység, a Királyerdő-hegység és a Réz-hegység között található jura kori mészkőtömböt. A Királyerdő-hegység északi peremén fekszik Vársonkolyos (Șuncuius). A környék kirándulásokra, kikapcsolódásra, sziklamászásra, barlangászásra kitűnően alkalmas, felszínét karsztos formák, dolinák, szurdokok, barlangrendszerek teszi változatossá. A táj szépsége európai viszonylatban is egyedülálló.

Vársonkolyos a múlt század második felében bányásztelepülés volt, most csak számtalan elhagyott, romos emléket láthatjuk az egykor szebb napokat látott iparnak.

A februári tavaszias idő kicsalogatott a természetbe: a hónap első napján Vársonkolyos környékén túráztunk. Az idő felhős volt, itt-ott hófoltok, de nem volt hideg. A kolozsvári nagyalomásról indultunk a reggeli vonattal Körösbánlakára (Bălnaca), innen kezdtük gyalogtúránkat Vlád Pál túravezetővel. A vonatmegállótól a Vársonkolyos felé vezető úton indultunk a falu házai közt, majd balra tértünk. Előttünk sziklás oldal és fenyves látszik, jobb kéz felé ösvény vezet a tetőre. Balra a fenyvest, jobbra a falu szélső házait és a templomot

látjuk. Az ösvény bozotos erdőrészen, fiatal fenyők és nyírfák közt vezet tovább, kis tó mellett haladunk el, nemsokára kijutunk a fák közül, és előttünk kitárul a táj.

Az alagút feletti gerincen vagyunk, a Simon-dombon (465 m), melyet a Sebes-Körös hatalmas kanyart leírva megkerül. Átvágunk egy füves legelőn, majd ismét fenyves mellett haladunk. Elérünk egy kilátópontot. Az idő felhős, de elég jó a kilátás. Alattunk Vársonkolyos házai, kicsit távolabb a Révi-szoros sziklái láthatók. Folytatjuk utunkat a gerincen, melyet a vasúti alagút szel át és a Vársonkolyosi-szoros kanyargós szurdokvölgyét látjuk a következő kilátópontról.

Elhagyunk egy víznyelőt (dolinát), az ösvény fokozatosan ereszkedik a Nagy Magyar barlanghoz, amely mellett egy menedékház és sátorozásra alkalmas hely van. A barlang a Vársonkolyosi szorosban van, közel ahhoz a helyhez, ahol a Méhsed (Mișid) patak a Sebes-Körösbe torkol. A Nagy Magyar barlang bejáratát már fentről a kilátóról is megcsodáltuk. A szurdokvölgy a településtől mindössze két kilométerre van. A Sebes-Körös helyenként sziklaköveken, széles, ám nem túl mély patakként csordogál a szemet gyönyörködtető völgyben, a folyó menti tisztásokat erdők, hegyek és sziklaszirtek szegélyezik. Több helyen lengőhidak vezetnek át a túlsó partra. Az első lengőhíd épp az impozáns, hatalmas nyílású Nagy Magyar barlanghoz (Peștera Unguru Mare) vezet. Most a hídon levő vaskapu zárva volt, és a barlangba csak vezetővel lehet belépni, így

A szurdokvölgyet erdők, hegyek és sziklaszirtek szegélyezik

nem látogathatjuk meg. A szorosba vezető út a lengőhíd melletti tisztáson ér véget, innen már nem lehet tovább haladni a völgyben. A Körös partján folytatjuk utunkat Vársonkolyos felé. A második híd a Méhsed-völgy elejére visz. A vadregényes Méhsed-völgy alsó szakaszán egykor erdőkitermelő kisvasút működött, ennek felszámolása után a völgy visszakapta eredeti vadságát, bejárása a vízen való gyakori átkelések miatt igazi élménytúra. A környék bővelkedik barlangokban. A Méhsed völgyéből juthatunk el a Lesján- (Peștera Lesiana) és a Bíró Lajos-barlangokhoz (Peștera Moanei).

A harmadik hídtól érhető el a Szelek barlangja. Szemben velünk egy 90 m magas sziklán valamikor vadászkastély volt, ennek romjaira épült egy menedékház. Átmegyünk a lengőhídon, és megkeressük a Szelek barlangjának (Peștera Vântului) bejáratát. A vasrácsos régi bejáratot már nem használják, fellette látható egy lezárt vasajtó és egy tábla, amely jelzi, hogy a Szelek barlangjának bejáratánál vagyunk. A lebetonozott bejárat láttán, aki nem tudja, nem is feltételezi, hogy mi rejtőzik az erősen szeles lyuk mögött. A tulajdonképpeni bejárat a tábla feletti sziklában volt, de ez annyira szűk volt, hogy még egy gye-

rek sem fért volna be. A lyukból kiáramló erős szél miatt a helyi juhászok a „Szelek odújá”-nak nevezték és nagy melegben oda húzódtak hűsölni. A barlangot Bagaméri Béla (a Kolozsvári Amatőr Barlangkutató Klub megalapítója) fedezte fel 1957. április 7-én. A sziklahasadékból kiáramló erős léghuzat egy nagy és összefüggő barlangrendszert jelzett. A barlang feltárása sok évet vett igénybe. Bejárata 356 m tengerszint feletti magasságban van, a bejutást beépített lépcsőfokok segítik. A bejárat után egy barlangi patak van, ami folyás irányban rövidesen eltűnik, és a Frântura-tisztáson tör majd a felszínre. A barlangrendszer labirintusos jellegű, hatalmas kiterjedésű, többszintes járatrendszer. A kezdeti szakaszt turisták is szokták látogatni, de ez csakis előzetes egyeztetés után, vezetővel lehetséges. A barlang teljes egészét csak jól felszerelt kutatócsoportok, barlangászok járhatják. A járatok összhossza meghaladja a 47 ezer métert.

Miután megtekintettük a Szelek barlangjának bejáratát, elindultunk felfelé a két háromszög jelzésen a Kastélypanzió felé. Az ösvény szélén több helyen is kis csokrokban virágzott a szártalan kankalin (primula vulgaris) sárga virága. A kankalint kulcsocska néven

is ismerik, de nevezik Szent Péter kulcsának is, mert virágai úgy nyílnak, mintha kulcsok lennének felfűzve. Nagyon alacsony termetű virág. A halvány sárga, körülbelül egy centiméter átmérőjű virágok magányosan nyílnak a rövid száron. Március végén, áprilisban a misid-völgyi túráinkon a völgyet elborítja a kankalin sárga virágai. De most csak február elseje van – talán ilyen hamar véget ér a tél, nem valószínű. A keskeny ösvény egyre meredekbben halad felfelé a sziklák között, míg végül felér a tetőre. Itt a Körös-szoros feletti sziklán valamikor vadászkastély volt. A 19. század végén Vársonkolyos a Zichyek uradalmához tartozott, a család egyik tagja, ifj. Zichy Ödön építette a kastélyt, amelynek romjaira komfortos menedékház épült, udvarán kis faházakkal (Castelul Șuncuius).

Innen már a falu házai közt kanyargós út vezet le Vársonkolyos központjába. Az állomásra érünk, nemsokára jön a vonatunk, és egy újabb kellemes nap szép élményeivel térünk haza Kolozsvárra. A február eleji enyhe időjárás nem tartott sokáig, néhány nap múlva ismét visszatért a tél, havazott és az idő is hidegre fordult. Még várunk kell, míg eljön a tavasz.

Lengőhíd a Körös völgyében

A SZERZŐ FELVÉTELEI

Kazinczy 200 éves erdélyi nyomdokain

KOVÁCS D. ZSUZSA

Kazinczy Ferenc (1759–1831) író, műfordító, a nyelvújítás mozgalmának legjelentősebb alakja, évtizedeken át széphalmi birtokáról szervezte a magyar irodalmi életet. A köznemesi csaláiból származó irodalmár anyanyelvünk ápolása mellett a haza művelődésének ügyét is szívén viselte.

1816 nyarán három hónapot töltött Erdélyben, sorra meglátogatva erdélyi barátait. Ő maga élete legboldogabb három hónapjának tartotta az Erdélyben töltött időt, így ír róla: „...szebb napokat, ha ide nem számolom, amit a szerelem ada, sohasem éltem ...”

Erdélyi utazásának emlékét őrzi számos kiadásban megjelent és ma is eleven munkája, az *Erdélyi levelek* s a Hunyad megyei Piski mellett, a dédácsi parkban születése centenáriumán állított emlékoszlop.

Jövőre lesz 200 éve, hogy Kazinczy Erdélyben járt, jó lenne újból végigjárni az általa megített utat, persze nem lovas kocsival és három hónap alatt, mint ő tette annak idején, hanem autóbusszal, néhány nap alatt, esetleg két részletben. Több Kazinczy által is meglátogatott helyen jártunk már eddig is, de a többit is igyekszünk felkeresni az idénre és a jövő év első felére tervezett kirándulásaink során, egy-

előre még nem az általa követt útvonalon. Igyekszünk min-
dent meglátogatni, amit ő majd-
nem kétszáz évvel ezelőtt me-
látogatott és ma is megvan, ami
pedig ma már nem létezik, azt
az ő írásából – az *Erdélyi levelek*-
ből – idézzük fel. 2016 júniusa
és szeptembere között, abban az
időszakban, amikor kétszáz éves
évfordulója lesz Kazinczy erdélyi útjának, végigjárjuk mi is azt. Első „felfedezőútunkra” április 23–26. között indulunk, ennek egyik fő állomása a dédácsi arborétum és a költő születésének századik évfordulójára állított emlékoszlop lesz. A kirándulásról további részleteket az áprilisi túraelőzetesben olvashatnak.

Erdély keleti határán: a Csalhón

AMBRUS TIBOR

Az Erdélyt körülölelő Kárpátok koszorúja kontinensünk egyik legváltozatosabb hegyvidéke, így számos túralehetőség kínálkozik a hegyeket kedvelőknek. A hosszabb, nyári útvonalak mellett a kolozsvári EKE-tagok télen is járják a természetet. Ilyenkor a nagy hó, a dermesztő hideg, a csontig hatoló szél új kihívások elé állítja a túrázókat.

A tél közepén régi álmunk vált valóra. Február 15-én, hajnali négy órakor a Kolozsvártól több mint 250 kilométerre levő Csalhó-hegységbe indultunk. A korai óra miatt még sötétbe borult, kihaltnak tűnt Mezőségben keresztül vezetett az utunk. Szászrégentől a Maros völgyét követtük. Borszáken már füstöltek a kémények, jelezve, hogy közeledik a hajnal. Még pár kilométer, és Csalhó faluban leértünk a főútról gyalogtúránk indulási pontja, a Durău üdülőhelység felé. Noha a völgyben még homály volt, a távoli Toaca-csúcs fehér mészkő sziklái szinte izzottak a felkelő nap fényében.

A Csalhó a Keleti-Kárpátok központi részén helyezkedik el. Az Aranyos-Beszterce, a Békás és a Kis-Beszterce rohanó vizei által vágott mély völgyek határolják. Földrajzilag már Moldva területén van, de valamikor nyugati lábánál húzódott az ezeréves határ. A moldvaiak szent hegyüknek, a Kárpátok Császárának tekintik. Már 1716-ban bevonult a román irodalomba, 1840-ben útikalauz is megjelent róla. Közettanilag mész- és homokkőből van felépítve. Az évezredek folyamán a puha kőzeteket a víz, a szél és a jég folyamatosan formálta, különleges alakzatokat, szobrokat hozva létre. A nép fantáziája minden ilyen alakzatnak nevet adott, keletkezésükről mondák születtek, így mintha a Legendák Földjén járnánk.

A Nemzeti Park bejáratánál hagytuk az autónkat. Rövid k-

Helyenként méteres hóban haladtunk

szülődés után megváltottuk a belépőjegyeket, és az 1835-ben kiépített ösvényen elindultunk a Fântânele menedékház felé. A piros sáv jelzést követtük, amely mentén nemrég tanösvényt alakítottak ki. A turistajelzések végig jó állapotban vannak, információ táblák, jelzőoszlopok segítik a tájékozódást.

Kezdetben vegyes erdőn keresztül haladtunk felfelé, majd elértük a fenyők határát, ahol a hóréteg is vastagodott. A meredekebb szakaszokon korhadó, de még használható fakorlátot építettek, ez sokat segített a jeges ösvényen való emelkedőn. Rövid, szerpentinek kapaszkodó után felérkeztünk az 1221 m magasságban levő Fântânele menedékházhoz, amely a közeli forrásokról kapta nevét. Teraszról szép kilátás nyílik északi irányba. Sűrű fenyőerdőben folytattuk utunkat. A méternél magasabb hó ellenére elég gyorsan haladtunk a jól kitaposott ösvényen. Szerencsénk volt: a fák között sikerült megpillantan-
ni az 1970-ben betelepített hatzerge egyik utódát. 1600 méter fölött a Csalhó ismert alakzatai következtek, köztük a Darabontok sziklája, a Lapos kövek, alattuk Baciú kövei és a törpefenyők birodalmában a 70 m magas Panaghia sziklatornya. Ta-

lán a Csalhó számos legendája közül a Panaghia-legenda a leg-szebb.

Azt beszélük, hogy Panaghia gyönyörű lány volt, akibe bele-szeretett a Nap. Annyira szerel-mes lett a lányba, hogy minden-nap letért égi útjáról, hogy nap-sugaraival megsimogassa. Az is-tenek büntetésül felhőkkel takarták el a Napot. Panaghia bá-natában keserű könnyeket hul-latott. Szenvedését látván, az is-tenek megsajnálta és kősziklá-vá változtatták. De a sziklában még él a lány lelke, és a Nap öle-lésére vágyik most is. A felkelő Nap sugarai először ezt a sziklát sütik meg, és napnyugtakor tőle vesznek búcsút.

Rövid idő alatt felértünk a Csalhó gerincére, ahonnan már csak rövid mászás következett, és fent voltunk az 1900 m ma-gas Toaca-csúcson. Ott meteo-rológiai állomás áll, csövek, ká-belek, antennák zavarják a kilátást. A hideg és tiszta levegőben mégis pompás kilátás nyílt min-den irányba. A hegy lábánál a Békási-víztározó befagyott vize csillogott, míg a távolban cu-korsüvegekhez hasonlóan sora-koztak a Széples, a Radnai-havasok, a Kelemen-havasok csúcsai.

A csúcstól elhagyva leeresz-kedtünk a felújított Dochia me-nedékházhoz. Itt fogyasztottuk el ebédünket, erőt gyűjtve a túra második feléhez. Ugyanazon az útvonalon tértünk vissza, de él-ményben most sem volt hiány. A lenyugvó nap meleg fényében egy más világ tárult elénk. Noha sokat fényképeztünk, még vilá-gosságban visszaértünk az au-tónkhoz, és indultunk Kolozs-vár felé.

Márciusi rendezvények

■ **Február 28–március 1. (szombat–vasárnap):** Csillagtúrák (12–25 km) Csucsán az EKE kulcsosházról, kétnapos túra. Túrávezető: Kiss János és Csorba Anna. Érdeklődni telefonon.

■ **Február 28. (szombat):** Lombi-erdő (10 km), találkozás 10 óra-kor a távolsági autóbuszok megállójával szembeni 31-es megálló-ban. Túrávezető: Márton Erzsébet – Farsangtemetés Torockón; mik-robuszos kirándulás. Túrávezető: Vas Géza. Érdeklődni telefonon.

■ **Március 1. (vasárnap):** Szalonnasütés Kispetriben; vonatos ki-rándulás (12 km). Találkozás 7.15 órakor a nagyállomáson. Túrá-vezető: Vlád Pál – Kerékpáros túra a Királyerdőben, Élesd, Barátka (65 km). Érdeklődni telefonon. Túrávezető: Szima Márton.

■ **Március 4. (szerda):** Péter-úti séta (9 km), találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túrávezető: Székely Lavotta – 18 órától közgyűlés az Apáczai-líceumban. Vetít Mezei Elemér.

■ **Március 6. (péntek):** Látogatás a Művészeti Múzeumban, Ro-mánia antik aranya és ezüstje. Találkozás 14.30 órakor a múzeum bejárata előtt. Bejelentkezés szükséges a tárlatvezetés miatt. Túrá-vezető: Kovács D. Zsuzsa.

■ **Március 7. (szombat):** Monostori-fenyves–Erzsébet-forrás–Va-dász forrás (13 km, 350 m szintkülönbség). Találkozás 9 órakor a monostori végállomáson. Túrávezető: Kiss János – Budunusi-erdő (18 km). Találkozás 10 órakor a 4-es trolibusz végállomásán. Tú-ravezető: Márton Erzsébet – Nónapi mulatság az Apáczai-líceum-ban, élőzenével (részvételi díj 30 lej). Érdeklődni a szolgálatos na-pokon a székházban vagy a márciusi közgyűlésen.

■ **Március 11. (szerda):** István-forrás (9 km), találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túrávezető: Székely Lavotta – Túráve-zetők tanácskozása és választmányi gyűlés 18 órától a székházban.

■ **Március 13–15. (péntek–vasárnap):** Vári László emléktúra a Vlegyászára. Túrávezető: Szilágyi András. Megbeszélés a közgyűlésen.

■ **Március 14. (szombat):** Ózek-völgye (15 km). Találkozás 8.45 órakor a 40-es autóbusz megállójában (a román színház mellett). Túrávezető: Szócs János – Pokolköz (10 km). Találkozás 10 órakor a kisállomással szembeni villamosmegállóban. Túrávezető: Már-ton Erzsébet – Magyarlóna–Gyalui-erdő–Gyalu–Hója-gerinc (25 km, 400 m szintkülönbség). Túrávezető Kiss János. Érdeklődni te-lefonon.

■ **Március 15. (vasárnap):** Révi-szoros (16 km). Találkozás 7.15 órakor a nagyállomás előtt. Túrávezető: Szima Márton.

■ **Március 18. (szerda):** Cérna-forrás (8 km), találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túrávezető: Székely Lavotta.

■ **Március 21. (szombat):** Berethalom, Riomfalva, Bázna; für-dés. Indulás reggel 7 órakor a Széchenyi téri Flip előtt. Túráveze-tő: Kovács D. Zsuzsa – Györgyfalvi-erdő–Mikesi-tó–Monostori ne-gyed (30 km, 720 m szintkülönbség). Találkozás 9 órakor a 32-es Alverna végállomásán. Túrávezető: Kiss János – Bongár forrás (10 km). Találkozás 10 órakor a rádióstúdió előtt (Donát út). Túráveze-tő: Márton Erzsébet.

■ **Március 22. (vasárnap):** Csucsá–Codrii Vlasinului (983 m)–tő-zike rét–Börvény–Csucsá, személgépkocsikkal vagy mikrobusszal (20 km, szintkülönbség 600 m). Túrávezető: Vlád Pál. Érdeklődni telefonon – Tőzike túra kerékpárral; Csucsá–Berettyó-forrás–Király-hágó (55 km), Csucsáig vonattal. Túrávezető: Szima Márton. Érdek-lődni telefonon – Túra a Pareng hegységbe (25 km, szintkülönbség 1800 m). Érdeklődni telefonon. Túrávezető: Ambrus Tibor.

■ **Március 25. (szerda):** Rejtett-forrás (7 km), találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túrávezető: Székely Lavotta.

■ **Március 28. (szombat):** Bácsi-torok (10 km). Találkozás 10 óra-kor a 31-es busz Széchenyi téri megállójában. Túrávezető: Már-ton Erzsébet.

■ **Március 27–29. (péntek–vasárnap):** Bihardiószeg, Álmosd, Hajdúböszörmény; városnézés, fürdés. Indulás reggel 7 órakor a Széchenyi téri Flip előtt. Túrávezető: Kovács D. Zsuzsa.

■ **Március 28–29. (szombat–vasárnap):** Ady Endre (100) emlé-k-túrák (12–26 km) Csucsán. Szervező: Kiss János. *Szombat*: 1. Réz hegység: Hasas tető–Sámán völgy (12 km, szintkülönbség 500 m, menetidő 5 óra). Indulás 10 órakor Csucsáról az EKE-házról, tú-ravezető Tatár Ferenc; 2. a Fekete Ponor-tető 3 vízkelete (Seredos, Berettyó, Kisberettyó; 25 km, szintkülönbség 900 m, menetidő 8 óra). *Vasárnap*: 1. Vigyázó-hegység: Szurdok völgy–Odomir ge-rinc (13 km, szintkülönbség 515 m, menetidő 5 óra). Túráveze-tő Jankovics Tibor; 2. Nagyhegy–Bambulás-csúcs, (26 km, szint-különbség 1000 m, menetidő 8 óra). Mindkét túra 9 órakor indul a csucsai vasútállomásról a TFC vonat beérkezése után. Túrávezető a hosszú távokon Kiss János. Érdeklődni telefonon. Mivel a száll-láslehetőség korlátozott, kérünk előzetes jelentkezést!

■ **Március 29. (vasárnap):** Torockó, Kőköz, Szabaderdő, Pilis tető – borkóstolás Enyeden. Mikrobuzsos kirándulás. Találkozás 7 óra-kor a Flip előtt. Túrávezető: Vlád Pál. Érdeklődni telefonon.

■ **Április 1. (szerda):** 18 órától közgyűlés az Apáczai-líceumban.

■ **Szolgálatos napok a székházban** (Kolozsvár, Cardinal Iuliu Hossu/Fürdő utca 20. sz., 13. ajtó): hétfőn, csütörtökön 17–18, ked-den 10.30–12.30 óra között. – **EKE fotóklub**: minden kedden 17 órától a székházban. – **Könyvtár**: minden csütörtökön 17–18 óra között a székházban.

Túraelőzetes

■ **Áprilisban:** Kétnapos autós kirándulás Máramarosban (a jelent-kezők számától függően); Máramarossziget, szaploncai (Sápânta) vidám temető, Borsa, Prislop-hágó, Lóhavasi-vízesés, Beszterce. Túrávezető: Szabó István (Tubi).

■ **Április 23–26.:** Dél-erdélyi körút Kazinczy nyomában; Piski–Déva–Vajdahunyad–Lippa–Arad. Túrávezető: Kovács D. Zsuzsa.

Rendezvényeinkre minden érdeklődőt szeretettel várunk!

TÚRAVEZETŐK, SZERVEZŐK ELÉRHETŐSÉGEI

Ambrus Tibor 0722-377622; **Csorba Anna** 0740-407652; **Jankovics Tibor** 0756-567406; **Kiss János** 0364-807639; **Kovács D. Zsuzsa** 0747-070790; **Márton Erzsébet** 0742-037179; **Szabó István** 0748-140551; **Székely Lavotta** 0748-036290; **Szilágyi András** 0742-625130; **Szima Márton** 0766-703575; **Szócs János** 0742-690881; **Tatár Ferenc** 0770-586926; **Vas Géza** 0742-659570; **Vlád Pál** 0264-435866; **Titkár: Etédi József** 0745-029946 és **Székely Lavotta**.